

Janka Kupala

## Helybéliek

Tragikomikus képek négy felvonásban  
(részlet)

### SZEMÉLYEK

MIKITA ZNOSZAK (*Nyikicij Znoszilov*)  
– kollégiumi iktató, 25-28 éves, az első három felvonásban borotvált, a 4.-ben kissé szakállas.

HANULJA ZNOSCSIHA – az édesanyja, szabad idejében harisnyát köt.

JANKA ZDOLJNYIK – tanár, 25-28 éves.

LJAVON GAROSKA – tisztos parasztember, mindig pipázik, amihez a tüzet tűzszerszámmal csiholja.

ALENKA – a leánya, 17-19 éves, kissé eleven és vidám kislány, tisztán és szerényen öltözködik.

NASZTA PABJAHUNSZKAJA – ismeretlen foglalkozású leányzó, 23-25 éves, igyekszik sikkesen öltözködni, de ízlés nélkül.

HENRIH MOTAVICS SZPICSINYI – Mikita tanára, középkorú, szakállát és bajszát borotválja.

KELETI TUDÓS – nagyorosz öltözetet visel: zekét, orosz inget és hosszú csizmát. Borzas szakállú.

NYUGATI TUDÓS – lengyel viseletet hord: köntöst és konföderációs egyensapkát, álla borotvált, lógó bajusza van.

DÁMA

PÓPA

RENDŐRFŐNÖK

URASÁG

NÉMET

VÖRÖSKATONA, JÁRÓRPARANCSNOK,

SIHEDER egy személyben

MÁSOK

*Minden Menszkben történik. Az 1. felvonás az 1918-as év februárjában, a 2. 1918 decemberében, a 3. az 1919-es év júliusában, a 4. 1920 júniusában játszódik; az 1., 3. és 4. felvonások Mikitánál, a 2. felvonás a Katedrális téren, amelyet a menszkiek „Pletykatanyának” neveznek.*

### ELSŐ FELVONÁS

*Esti óra. Eléggé tágas, szegényes szoba, kispolgárisan berendezve. A rivaldához közelebb, jobboldalt egy, balról két ajtó. Szemközt két, utcára nyíló ablak. Jobboldalt, valahol egy asztal áll, másutt pár asztalka, egyiken gramofon; bécsi fotelek és puha kárpitozású székek. A sarokban, balra egy fésülködőasztal. A falakon olcsó másolatok bekeretezve – magas rangú személyek portréi, balalajka, tűzoltókabát és -sisak.*

### I. színpad

#### Hanulja, Janka.

HANULJA (*ül és harisnyát köt; baloldalt a rivaldától távolabbi ajtón kopogtatnak*) Tessék, kerüljön beljebb!

JANKA (*belép*) Elnézést, néném, hogy ily gyakran háborgatom, de eluntam magam, ahogy ott üldögéltem egyedül, s inkább eljöttem vendégségbe.

HANULJA Ekkora feneket keríteni! Akár mindennap, reggeltől estig

meglátogathat, én örülnék neki a legjobban, hiszen nemrég kötött hozzánk, és máris úgy tekintek önre, mint a sajátomra. Csak ne kopogjon ilyen urasan, hanem csak egyszerűen jöjjön be, és kész.

JANKA Köszönöm az őszinteségét és a jóságát, noha magam sem tudom, hogy mivel is érdemeltem ki. *(Szünet.)* Hol van az úrfi?

HANULJA Beszaladt a városba, vesz ezt-azt. Ma van a neve napja, s készülődik valami a házban.

JANKA Kár, hogy erről korábban nem értesültem. Illő volna valamilyen ajándékról gondoskodnom.

HANULJA Óh, fiam! Nem olyan idők járnak, hogy ajándékok miatt fájjon a feje. Itt ez a háború és zűrzavar, vagy ahogy ezek mondják, forradalom; már se híre, se hamva azon időknek, amikor az emberek ajándékokon is törhették a fejüket.

JANKA Bezzeg a fia mégsem feledkezett meg a neve napjáról?

HANULJA Nem felejtette az el, hisz még fiatal, s üres a kobakja is. Gondoljon csak bele, beszüntették a csinovnyik-kart – szolgálat nélkül maradt, s neki ez semmi, nem komolyodott meg. Folyton arról álmodik, hogy visszakapja minden rangját s osztálybéli tisztségét, s a sült galamb is a szájába röpül...

JANKA Maga szerint mit kellene csinálnia ebben a hivatalnoki munkánélküliségben?

HANULJA Hogy mit? Legalább megtanulna, mint mások, cipőt varni, vagy legalább foltozni. Ha csak foltozna is, legalább valami kis pénz kerülne a házhoz, de így... *(Legyint.)*

JANKA Nehéz egy ily finom úrfinak ilyen piszkos munkát végeznie.

HANULJA Még hogy finom úri gyerek! Én magam és az apja is falusiak vagyunk. A megboldogult uram a szüleinél élt egy kis telken. Egyedül még valahogy megférte, de mihelyst megnősült, már nem volt kettőnk számára hely. Ekkor szedtük a sátorfánkat és eljöttünk Mensztkbe szolgálatot keresni. Eleinte nagyon nehéz volt, később már megszoktuk. Én mosni jártam, s ő beállt a körzeti bírósághoz: ott a fogas mellé állították, és küldöncként dolgozott. Ismeretes, mi megy a bíróságon: oda sokat jár mindenféle népség, s hogy az ember eljusson a felsőbb vezetéshoz, legelőször alulról kell kezdenie. Így nem szenvedtünk nagy hiányt, sőt még a fiunkat is kiiskoláztattuk hivatalnoknak. S miután a férjje meghalt, Isten nyugosztalja békében, egyedül maradtam az én Mikitkámmal. Szóval, ahogy láthatja, nincs itt semmiféle finomkodás.

JANKA Én eleinte másként vélekedtem. Hiszen mindég úgy mutogatta magát, mint egy kormányzó.

HANULJA Nyilván hozzászókkott ehhez, hisz a kormányzói kancellárián dolgozott valami iktatóként.

JANKA Ja, már értem! Sebaj! Ha paraszti családból származik, akkor úgysem ózdkodhat semminemű munkától; leginkább oda kell kívánnokozék, ahonnét jött – falura, ahol annyi szűzföld várja. Úgy gondolom, odavonzza őt majd valami.

HANULJA Jaj dehogy, galambom, de mennyire nem! Az öreg összekaparta az utolsó petájkját, szándékában állt egy darabka földet venni, rajta házzal, de már nem sikerült neki. Mennyit mondogattam az én Mikitámnak, vigye végig az apja tervét – de nem hallgatott rám. Most

se földcskénk és házacskánk, se pénzünk... Nekem már deresedik a hajam. S ha belegondolok, hogy újra nyomor tör reánk, újra fehéreneműt kell majd mosnom, attól mélységesen elkeseredem.

JANKA Óh, néném! Nincs még itt ekkora baj, mint ahogy vélekedik. Idővel felcseperedik Mikitája. S megjön a magához való esze is. De most még fiatal.

HANULJA Értem én, hogy fiatal, egészen fiatal! Anyaként nem kellene ilyet mondanom, de mikor valami csuda rám jön, csak mondom és mondom; eleinte megkönnyebbül tőle a szív, később pedig már sajnálkozok. Hisz ő az én édes kisfi-am, egyetlen, mint az a búzavirág odakünn a gabonában.

JANKA *(félre)* Óh, ezekből az egyikékből nálunk sok van, csakhogy ők nem búzavirágok, hanem elátkozott konkolyai eme nyomorúságos országnak! *(Járkál a szobában.)*

## II. szín

**Hanulja, Janka, Mikita.**

MIKITA *(bejő a vásárolt holmikkal)* Óh, *egyépként*, kit látnak szemeim, a professzor úr a köreinkben! *Üdvöszletem!*

JANKA Szállásadóm előtt mélyen meghajlok! Ezenkívül engedje meg, iktató uram, felköszöntem neve napja alkalmából! Kívánom, hogy vegye fel ismét a kollégiumi iktatók váll-lapját.

MIKITA Köszönöm *egyépként*, köszönet érte! Őszintén megmatott, hogy nem feledkezett meg rólam. Kívánom, egy év elteltével is ebben a házban köszönthessük egymást.

JANKA Erről nehéz előre nyilatkoznom, mert hamarosan teljesen elhagyom Menszket; falura költözöm.

HANULJA Ez hogy lehet, tanár uram? Mi már úgy megszoktuk a jelenlétét, hogy úgy tűnt, már sosem válunk el egymástól.

JANKA Falun nagyobb szükség van rám, mint itt, s nem is szeretem a várost; számomra nagyon fujtó itt a lég.

MIKITA *(Hanuljához)* Anyuka, készítsen rendes harapnivalót, nemso-kára vendégek érkeznek. *(Az üvegeket leteszi.)*

JANKA Aha! Látom az üveget. S azt mondják, nem lehet hozzájutni.

MIKITA Mindent lehet, csak okosan.

*Hanulja összeszedi a vásároltakat.*

MIKITA Óh, van itt hering, s hozzá hagyma, emitt szalonna... *egyépként* – meg apró hering... a vendégek mind megnyalják majd az ujjukat.

*Hanulja a holmikkal el.*

## III. szín

**Janka, Mikita.**

JANKA Amint látom, hangos mulat-ság van nálunk készülöben.

MIKITA Óh, igen! A mi hivatalno-ki helyzetünkben másként nem is lehet. Ha valaki épphogy csak bakot ló, máris ítékeznek, és el-indul a szóbeszéd: az egyik szerint lefokozták, a másik azt mondja, hogy kártyán oda lett mindene, s a harmadik azt, hogy pénzsóvár – ez a legrosszabb, az egész kormány-zóság fenekestül felfordul, nem hagynak békén. *Egyépként*, uram, a helyzet kötelez.

JANKA Inkább köpne arra, ki mit mond, s azt tenné, amit jónak vél. Miféle hivatalnoki állás ez, az ördögbe is, mikor már senki sem áll, csak fekszik, de még meny-

nyire fekszik, mint egy pudvás tuskó!

MIKITA *Egyépként*, fekszik ugyan, fekszik egy ideig, de egyszer csak megmozdul és talpra áll.

JANKA Na arra várhat! Mire ez a hivatalnoki társaság felkel, addigra felzabálják magukat a kukacok. S kérem, mondja már el, kinek és miért kell magukat holtukból feltámasztani? Amíg álltak is a lábukon, kinek hajtottak hasznót?

MIKITA Keményen őriztük a szent orosz uralmat, hogy a helybéli orosz népességet megóvjuk más népek basáskodásától. Na, ezé!

JANKA Nincs mit mondanom – megóvni! Háncspapucsban és egy batyuval küldenek el a szibériai kényszermunkára. S ezt nevezik megóvásnak.

MIKITA Na és önök, újdonsült köz-társaságpártiak, he-he-he! Belaruszok, vagy hogy hívják, akiket oltalmazni akarnak; hisz eddig még senkit sem védtek meg semmitől!

JANKA Magunkat óvjuk önöktől.

MIKITA *Egyépként*, semmi sem sikerül; az önök kis összejöveteleit, vagy tudom is én kongresszusait szétverik majd, s magukat meg rács mögé dugják. Ha-ha-ha! Szétverik – úgy biza!

JANKA Szétverik, de az eszménket még maga Lucifer sem képes szétbomlasztani, mert mi a felszabadulás eszméjét hirdetjük.

MIKITA Badarság. *Egyépként* az eszme eléggé zsugori: szolgálóinak egy fillért sem fizet – azt akarja, hogy ingyen dolgozzanak neki. De ami engem illet, he-he-he, professzor uram, az én lelkiem reális meglátású, aki jobban megfizet, annak szolgálok, az ideájára pedig fittyet hányok. Az én életem nagyon egyszerű mederben folyik.

JANKA Téved, iktató uram. Az ön életmódja nem egyszerű, hanem girbegurba és sötét, már oly messzi viszi magát, ahonnet nincs visszaút.

MIKITA *(öklével veri az asztalt)* *Egyépként... mintemellett... ön engem sérteget. Én nem vagyok sötét, uram, maga... igazgatója a belarusz nyomorúságnak.*

JANKA Bocsássa meg az indulatomat. *(Kimegy a szobájába.)*

#### IV. szín

##### Mikita, Hanulja.

HANULJA *(Mikita utolsó szavaira bejővén)* Újból veszekedtél véle?

MIKITA *Egyépként*, nem vesztünk össze, csak a politikáról vitatkoztunk.

HANULJA *(asztalt terít)* A szóváltásaidal csak mások kedvét szeged.

MIKITA Ők is elrontják az enyém. *Egyépként*, anyuka, ha megróják az életszemléletem, nem tudom a fejem a homokba dugni, sem hallgatni. *Egyépként*, kötelességem megmutatni ezeknek az új bajkeverőknek, hol a helyük. Hadd tudják csak, mi is értünk ám a politikához. Ezenkívül, nekem úgy tűnik, hogy a mi bérlőnk a bolsevizmustól büzlik, és ez a szag nekem nagyon facsarja az orrom.

HANULJA S ha bolsevik, akkor mi van? Az is ember.

MIKITA Lehet, hogy ember, de az is lehet, hogy nem, mert a rangjainkkal és osztályainkkal nem bánnak emberi módon. *(Szünet.)* *Egyépként*, anyuka, arra kérem... én azt akarom... Egyebek mellett, ma este nálam, a vendégek között lesz egy hölgy, egy pópa, egy rendőrfőnök s egy uraság. No mármost, ha valaki magához szól, akkor igyekezzék orrhangon felelni és kerül-

je az egyszerű kifejezéseket. Ha a hölgygel ered párbeszédbe, akkor ne mondja neki, hogy Kisasszony, hanem Mádám-szinyóra, ha a pópával, akkor ne szólítsa tiszteletesnek, hanem Atyámnak, s ha a járási rendőrfőnökkel beszél, ne rendőr uramozzon itt nekem, hanem *Nacsasuramnak* szólítsa, s ha az urasággal beszél, akkor ne egyszerűen uramat, hanem méltóságos gróf urat mondjon. Ezek helybéli előkelőségek, *egyépként* ezek az emberek velem egy világnézetet vallanak, s majdnem egyenrangú is vagyok velük, így azt akarom, hogy tudják: atyafiságom sincs alacsonyabb rangon.

HANULJA Micsoda vendégek! Honnét kapartad ezeket elő? Korábban nem voltak nálunk.

MIKITA Nem voltak... nem voltak... *Egyebek közt*, korábban más volt a politikai-gazdasági helyzet, s így nem fordulhattak meg ám akárhol, de mostanság, hogy a rangok és osztályok megkoptak, most már ők a vendégeim, és megteszik első látogatásukat.

HANULJA Inkább össze se verbuválódna ez a kompánia, hiszen csak úgy ugrálhatsz előttük, ki tudja, hogyan!

MIKITA Anyuka, *egyépként*, maga csak válaszoljon úgy, ahogy tanítottam; minden más ceremóniáról majd én gondoskodom. Ja, még egy dolog: mikor üdvözlí a vendégeket, egyik lábát húzza hátra szertartásosan, csináljon egy reverenciát. S mindennél fontosabb, igyekezzék minél többet orrhangon beszélni.

HANULJA (*legyint*) Orrhangon, ám legyen, orrhangon!

*Bejő Janka.*

## V. szín

**Mikita, Hanulja, Janka.**

JANKA (*bejővén, Hanuljához*) Eszembe jutott egy dolog, néném, amiben segítségét kell kérnem. Levelet kaptam faluról egy hajdani diáklányomtól, amiben azt írja, hogy eljön hozzám vendégségbe az apjával. Erre még akár ma is sor kerülhet. Mindez jó volna, de az a baj, hogy itt nem ismernek senkit, és nincs hol...

HANULJA Aludniok. Hát, ez nem baj! Megszállhatnak nálunk. Noha, ágy már nincs fölösleges, de teszünk valamit a padlóra, és ott ellehetnek éjszakára.

MIKITA *Egyépként*, ma nálam fontos vendégek lesznek, és lehet, hogy az ön vendégeinek ez nem lesz ínyére?

JANKA Igyekszem majd, hogy ne legyenek a maga és a vendégei terhére.

## VI. szín

**Mikita, Hanulja, Janka, Naszta.**

NASZTA (*bedugva fejét a nyitott ajtón*) Szabad?

MIKITA Óh, kérem. *Egyépként*, tessék, csak tessék!

NASZTA (*bejő*) Jó estét! Hogy tetszenek lenni?

MIKITA Engedjék meg, hadd mutassam be a: mademoiselle Naszta Pabjahunzkaja, ez itt Janka Zdoljnyik, tanár, ez az a... he-he-he, tudja, az a... belarusz, akiről már beszéltem... He-he-he! Csak bele ne szeressen.

NASZTA (*Jankához*) Nagyon örvendek, hogy megismerhetem! Ilyenek kellenek nekünk a legjobban.

JANKA Köszönöm a megtiszteltetést! (*Oldalt.*) Mi kevésbé örven-

dünk, s nem kérünk ilyen társaságból.

NASZTA El tudnék rejtőzni egy pillanatra az urak elől? (*Gesztikulálva utal rá, hogy bepúderozná magát, s megigazítaná a haját.*)

HANULJA El, el! Jöjjön velem a másik szobába. (*Kimennek.*)

## VII. színp

### Mikita, Janka.

JANKA Egy igazi Pabjahunskaja. Ki ő?

MIKITA *Egyépként*, ő egy amolyan kedves és szimpatikus kisasszony. Mindenféle széles az ismeretségi köre. Mindég akad bárkiről híre, biztos forrásból; mindég és mindenütt, ha kell, ha nem, szereti beleütni az orrát mások dolgába. *Egyépként* el kell hogy mondjam önnek, hogy ő az első, és lehet, az utolsó szíváfajdalmam. Hányszor kértem már meg, tudja, mármint a kezét, de eddig sehogy sem jött össze. Azt mondja, majd ha ülnök leszek, akkor hozzám jön, de egy iktatóhoz, azt mondja, nem akar. Te csak szopd ki neki a kisujjadból azt az ülnöki széket, s máris a tiéd! De nem vagyok hitehagyott. Megváltozik a politikai helyzet, megkapom a vezetőségtől az ülnöki rangot, és Naszta kisasszony az enyém lesz, mert ahogy látja, igen agyafúrt.

JANKA Agyafúrt az, agyafúrt! Csak nehogy ebben a változó helyzetében, az iktatói állásával s ezzel a kisasszonnyal bajba keveredjék. (*Kimegy a szobájába.*)

MIKITA Elragadta a sárga irigység, *egyebek közt*. (*Előveszi a fiókból a hivatalnoki jelvényeit, és a tükör előtt illesztgeti magához.*)

Bejő Naszta és Hanulja.

## VIII. színp

### Mikita, Naszta, Hanulja.

NASZTA Ajjaj, mit látok? Mindenféle ceremónia nélkül csinálja itt nekem a konkurenciát, úgy flörtöl azzal a tükörrel, mint egy kokott. És még kollégiumi iktató!

MIKITA Ma, Naszta kisasszony, *egyebek közt*, úgy felcicomázta magát, mintha a Fehér terembe menne álarcosbálba.

NASZTA Bálba, mint a bálba, de a vendégeket fogadni kell, miért ne adjak egy kicsit magamra?

MIKITA Óh, igen, igen! Hisz ma van a népnapom!

NASZTA De én nem a névnap vendégekről beszélek.

MIKITA Milyen vendégekről van hát szó?

NASZTA Magának milyen lassan forog az esze!

MIKITA Áh, már tudom, a németekről van szó, ugye?

NASZTA Ki másról? Megbízható forrásokból értesültem bizonyos tényekről, miszerint ma este már Mensztkben lesznek.

MIKITA Teringettét neki! Bárcsak ne esnének be a névnapomra, elrontják az estét. *Egyépként* jöjjenek csak, ez a kezemre játszik – újból beülök majd a kormányzói hivatalba.

NASZTA Persze, rögvest. Egy bizonyos embertől azt hallottam, mihelyst bevonulnak a németek, összeszednek mindenkit, akit csak látnak, lövészárkot ásni, az meg nem kormányzói hivatal.

MIKITA He-he-he, már tudtam erről, s előre bebiztosítottam magam! Nézze csak! (*Leveszi a falról, majd felveszi a tűzoltókabátot és a sisakot.*)

NASZTA És ez mire föl?

MIKITA Hát arra, hogy a németek a tűzoltókat nem viszik munkába. Na, ezt eszeltem én ki korábban, és betagosodtam a menszki tűzoltó egyletbe.

*Balról csengetnek.*

MIKITA Óh, érkeznek a vendégek! *Egyépként, anyuka, sötétítse el valamivel az ablakokat, akár paplannal is... Én kimegyek fogadni őket. (Kiszalad.)*

*Hanulja elsötétíti az ablakokat. Naszta a tükör körül forgolódik. Bejönnek a vendégek rongyos felöltőkben, amit Mikita segít le róluk és visz át a másik szobába. A pópa leereszti a reverenda feltűrt alját. Az üdvözlés után a vendégek helyet foglalnak és górcső alá veszik a lakást.*

### IX. szín

**Mikita, Naszta, Hanulja, Dáma, Pópa, Rendőrfőnök, Uraság.**

MIKITA *(mihelyst a vendégek levették kabátjukat, ugrándoзва)* Kegyesen kérem! Alázatosan kérem! Engem ér a megtiszteltetés bemutatnom önöknek, *egyebek közt*, anyukámat, s ezt a kisasszonyt, Naszta Pabjahunzkáját.

DÁMA *(gondosan szemügyre véve nyeles szemüvegén keresztül, Mikitához)* Mösziő, mi ez a különleges felszerelés? Olyan tűzoltós dologra emlékeztet.

MIKITA *(magára tekintve)* Mádám-szinyóra, eltalálta. Ezt... az izét... *egyebek közt*, az udvari szabóm hozta mértékül, és fellelkesülvén eme legkiválóbb társaságtól *(a vendégek bólogatnak)*, elfelejtettem levenni. *Egyépként* ezt a kabátot bizonyos céllal rendeltem meg magamnak. Megjönnek a né-

metek, elkezdődnek a multságok, estélyek, álarcosbálok, s nekem már van is hozzá ruhám. De bocsásson meg nekem a legkiválóbb vendégsereg, elmegyek, levezsem már, *egyebek közt*. *(Kimegy és hivatalnoki öltözékben tér vissza, mindenféle rangjelekkel.)*

DÁMA *(ismételten Mikitához)* Óh, mösziő, micsoda piperkőc ezzel az ékes kabáttal!

MIKITA Ez kizárólag az én *egyépként* legtisztelteméltóbb vendégeim tiszteletére készült: úgy akartam őket fogadni, ahogy valaha az arra méltó személyeket.

RENDŐRFŐNÖK Akkor engedje meg, hadd tegyem én is méltóvá az egyenruhámat.

*A zsebéből előveszi váll-lapjait, és feltűzi. A dáma segít. Csengetnek. Hanulja el, Alenkával és Garoskával jön vissza, aki ahogy belép, a körméhez ütögetve veri ki a hamut a pipájából.*

### X. szín

**Ugyanazok, Alenka, Garoska.**

ALENKA *(egy levélkét silabizál)* Itt lakik az a bácsi...? Hogy is hívják, Mikita Znoszak?

MIKITA Se nem bácsi, se Mikita, se Znoszak, itt, *egyépként*, Nyikicij Znoszilov kollégiumi iktató lakik.

ALENKA Én... én nem tudtam...

MIKITA Ha nem tudja, akkor miért tér be egy idegen házába, *egyebek közt*?

ALENKA Tudja, édesapámmal Zdoljnyik tanár urat keressük.

HANULJA Miért nem ezzel kezdték, gyermekeim? Itt van. Mindjárt idehívom. *(Kopogtat Janka ajtaján.)* Tanár uram! Megérkeztek a vendégei.

**XI. szín****Ugyanazok, Janka.**

JANKA Itt vannak az én kedves, drága vendégeim! Már gondoltam, megérkeznek-e vagy sem. *(Hanuljához.)* Néném, ők azok az utazók, akikről szoltam: az én legtehetségesebb tanítványom, Alenka, és az édesapja, Ljapon Garoska, a falu legjobb gazdája.

HANULJA *(emlékei közt kutatva)* Ljapon Garoska... Ljapon Garoska... Hát lehetséges volna? Maga nem Dubroukiból való?

GAROSKA Igen, kedvesem, Dubroukiból!

HANULJA Már emlékszem. Hisz mi közeli rokonok vagyunk: a te nagyapád és az én nagyanyám édestestvérek voltak. De miért is állunk még? Üljenek le, kedveskéim! Tanár uram, kérje meg őket, hogy foglaljanak helyet.

*A többi vendégtől távolabb foglalnak helyet.*

MIKITA *(eltávolodik a vendégeitől, Hanuljához megy, félre)* Egyebek közt, anyuka, jól kinézünk! Ezzel a rokonsággal, mint kecskével a vásárba. A vendégeim előtt a teljes reputációmot leépítik. Eszébe ne jusson az asztalhoz ültetni őket!

*Két oldalról csengetnek. Hanulja kapkod, hogy ajtót nyisson, de gondterhelt, melyikhez menjen előbb.*

NASZTA *(odaszalad Hanuljához)* Ön, asszonyom, nyissa azt az ajtót, én meg kinyitom ezt itt.

*Kimennek.*

MIKITA Ki a fenét hozott még ide a nehézség?!

*A két ajtóból egyszerre toppan be a Keleti és a Nyugati tudós. A Keleti*

*katonai távcsövén keresztül, míg a Nyugati tudós a látcsövén keresztül szemlélődik; eleinte nem is veszik észre egymást.*

**XII. szín****Ugyanazok, Keleti tudós, Nyugati tudós.**

MIKITA *(a tudósok betérte után, a vendégekhez)* Egyépként, a legjobb ismerőseim közé tartoznak a tudós urak. A Kormányzó utcában találkoztam velük nemrég, ahol eredeti belaruszokat kerestek. S én mondtam, hogy egy ilyenfajta lakik nálam, s eljöttek megnézni. *Egyépként*, az egyik a Keleti, a másik a Nyugati tudós.

KELETI TUDÓS Ördög és pokol!

NYUGATI TUDÓS Kutyafáját neki!

KELETI TUDÓS Elnézést, nagyságos uram!

NYUGATI TUDÓS Elnézést, uram!

KELETI TUDÓS S ön itt?

NYUGATI TUDÓS No és maga?

*Mindketten hajbókolással üdvözlik egymást és a jelenlévőket.*

MIKITA *(üdvözli a tudósokat)* Egyépként, jó, hogy itt vannak, tudós urak! Itt van az a... he-he-he... belarusz, akiről beszéltem. *(Jankához.)* Tanár uram, ők a tudós urak, akiket módsfelett érdekel az önök, he-he-he, belaruszkérdése.

KELETI TUDÓS Akkor ön egy igazi belarusz?

JANKA Igen, tudós uram! De nem vagyok egyedül. *(Alenkára, Garoskára és Hanuljára mutat.)* Itt van még egy belarusz, és két belarusz nő is.

KELETI TUDÓS *(a többiekre mutatva)* Ezek szintén belaruszok?

JANKA Azok, azok! Eltalálta! Valójában ők is belaruszok, renegát és degenerált fajúak.



NYUGATI TUDÓS Az ön neve?

JANKA Janka Zdoljnyik, tudós uram.

NYUGATI TUDÓS *(jegyzetében rögzítvén, hangosan)* Janusz Zdolnicki. Minden kétséget kizáróan, a Keleti határvidéki lengyel fajta Poznań-felvidéki vérrel elegyített fajából származik. A lakosság jelenleg feloszlik két fajtára: a białoruszinok törzsére és azon białoruszinokra, amelyek a renegát- és degeneráltaktól származtathatók. A hazájuk nyelve a különösen tökélyre csiszolt összlenygel, mely érthetetlen szavak tömkelegével van zömítve.

KELETI TUDÓS *(szintén jegyzetelve a Nyugati tudós után)* Joan Zdoljnyikov. Színorosoz, az Északnyugati tartományból, kétséget kizáróan mongol-finn keveredéssel. Ma a lakosságuk két fajtára oszlik: a beloruszok törzsére és az úgyszintén beloruszokra, a renegát- és degeneráltak törzséhez tartozókra. Anyanyelvük a tökélyre fejlesztett összorosoz, tömérdek értelmetlen szóval dúsitva.

NYUGATI TUDÓS S most, uram, lenne szíves tudatni velünk, hogy hangzik białoruszinul hazájának az elnevezése?

JANKA Belarusz, tudós uram.

NYUGATI TUDÓS *(jegyzetelve)* A białoruszinok tanulmányozása során páratlan sajátságokra derült fény, nevezetesen: történelmi, földrajzi, néprajzi, nyelvészeti és diplomatikai összlenygel tanulmányok és értekezések ellenére, az ő białoruszin nyelvükön a hazájukat Bjalarusznak nevezetik.

KELETI TUDÓS *(felváltva jegyzetelve a Nyugati tudóssal)* A belorusz – kifaggatása során – megvilágított korábban nem tapasztalt tény-szerűségeket, nevezetesen azok

szemben állnak a történelmi, földrajzi, néprajzi, nyelvészeti és diplomatikai összorosoz tapasztalással és munkássággal, ui. a beloruszok saját hazájukat valami oknál fogva Belorussziának nevezetik.

*A tudósok egy időben hagyják abba az írást, látcsövékhöz nyúlnak, körültekintenek. Szünet.*

MIKITA Nos, mérszió tudósok, teljes a szeánsz, nemde?

KELETI TUDÓS Nagyon hálás vagyok önnek! Kutatási tanulmányaimat a mai napra befejezettnek nyilvánítom. Alászolgája!

NYUGATI TUDÓS Mérféltetlenül hálás vagyok az úrnak. Kutatási tevékenységeim mára berekesztem. Volt szerencsém!

*A tudósok el, de mindegyik a másik ajtón távozik, nem amelyiken bejött. Mikita hajbókolva az ajtóhoz kíséri őket, majd Hanulja és Naszta térnek vissza gyorsan.*

### XIII. szín

#### Ugyanazok, tudósok nélkül.

JANKA *(a mellette elhaladó Mikitához)* Ma önnél, iktató uram, igazi arisztokrata bál van, sőt még az intermezzóról sem feledkezett meg.

MIKITA S az, egyebek közt, milyen étek?

JANKA Nem étek az, uram, hanem egy olyan kis komédia a nagy tragikomédiában.

MIKITA Nem értem. *(Megy a vendégeihez.)*

JANKA *(Alenkához és Garoskához)* Hogy tetszetek, ezek a... magunk közt szólva, tudósok?

ALENKA Nekem úgy-ahogy, apámnak a fogai közt megreccsent a

csibuk, lehet, rémületből, lehet, a tudósok iránti mély tiszteletből.

GAROSKA Hát nem is rólam hordták össze ezeket a maga tudósai!

DÁMA (*Mikitához*) Ön, mösziő iktató, ma igen kedves meglepetést okozott nekünk eme két férfiúval, akik az imént tértek be hozzánk. Itt Menszkben nehéz igazi tudósokkal találkozni.

MIKITA Igen, ezek fontos tudósok. De mi nemcsak őket fogjuk nézni, ha majd lesz egyetemünk Menszkben, *egyebek közt*.

PÓPA Mivelhogy Menszkben már van papi szeminárium, ugyancsak főlős dolog egyetemet létrehozni, ahol e világi bűnös tanok tétetnek majd közzé.

RENDŐRFŐNÖK Véleményem szerint is főlősleges az egyetem, csak a gondot akasztják az őr nyakába a korhely hallgatók.

Szünet.

MIKITA *Egyépként*, anyuka, nem hozna valami harapnivalót? A madárkáknak nincs mit csipegetniök.

*Hanulja harapnivalót hoz. A vendégek asztalhoz ülnek. A pópa középén.*

HANULJA (*a harapnivalót Jankának, Alenkának és Garoskának kínálgatva*) Tessék az asztalhoz fáradni!

GAROSKA (*keresztet vet*) Jaj, húgom! Én és ezek a fontos vendégek... ijedtemben még a padról is leesek. Neem, nem!

JANKA (*Hanuljához*) Mi átmegyünk a szobámba, hogy ne zavarjunk.

HANULJA Óh, nem! Ma este itt kell ülniök. Hiszen Mikita névnapja van. Ha nem akarnak a többi közé, akkor itt teríték meg.

GAROSKA Nem kell ez, húgocskám. Ha megengeded, hoztunk mi ma-

gunkkal ennivalót, itt van a táskában, mindjárt hozzá is látunk.

HANULJA Csináljanak, amit akarnak, de a házamat el ne hagyják! (*Megy a vendégekhez.*)

*Garoska előveszi a táskájából az étket és szétteríti az asztalkán.*

MIKITA (*Hanuljához, félre*) *Egyépként*, anyuka, megkértem, hogy ne hívja közénk őket, de maga csak a saját belátása szerint cselekszik. (*A vendégekhez.*) És most, leg-tiszteletreméltóbb vendégeim, ha már ily jókedvnek örvendünk, hát lássunk hozzá. (*Felemelvén poharát.*) A méltó vendégek egészségére, *egyebek közt!*

MINDENKI Óh, nem, nem! A névnapos egészségére! Vivát! Éljen!

MIKITA Köszönöm, alázattal köszönöm! *Egyebek közt*, hölgyeim és uraim, bocsánatot kell kérnem önöktől a szegényes, igen szerény vacsora miatt. A jelenkori forradalom vihara ideiglenesen elmosta a rangokat és osztályokat, eltörölte az orosz értelmiség gazdasági jólétének alapjait, így, ha szerény is a ma este, az nem önnön hibámból ered.

DÁMA Nem a vacsora szerény, hanem ön maga, mösziő Znoszilov, ön nagyon szerény. S ilyen finom ételt csak igen magas rangú embereknel költhet el az ember.

PÓPA Ezt az ételt manapság még őexcellenciája is megirigyelné.

URASÁG Elmúlt idők! Mily boldogan éltek apáink!

RENDŐRFŐNÖK Apáink? S én hogy éltem? Hűű!

DÁMA (*kiüssza a poharát*) Mösziő Znoszilov, az itala oly főséges, mint az ambrózia.

MIKITA Mádám-szinyóra, eltalálta! Olyan is az! Egy helybéli neves cég

legeslegtermészetesebb ambrózi-  
ája, alias kisüstije, Fülöp és tsai.  
borpincéje jóvoltából.

HANULJA (a Dámához) Kisasszony...  
Mádám-Mumzel! Adok még ebből  
a fenségesből egy darabot!

DÁMA Merszi, merszi, mádám!

MIKITA (Hanuljához, oldalt) Egyebek  
kösz, anyuka, nem mádám-mú-  
zeum, hanem mádám-szinyóra.  
Ez olyan nehéz? S orrhangon,  
orrhangon beszéljen! (A vendé-  
gekhez.) S most, mélyen tisztelt  
vendégeim, emeljük poharunkat a  
legkedvesebb hölgyekre és kisasz-  
szonyokra!

MINDENKI Éljenek! Gyönyörúségeink,  
virágaink még sokáig pompázza-  
nak! Vivát! Hurrá!

PÓPA Tárd ki a pokol kapuit, és ma-  
ga az antikrisztus jó el, seregével  
uralma alá hajtani a szent Ruszt,  
láthatod, ha megfigyeled mindazt,  
amit manapság művelnek terem-  
ményei.

RENDŐRFŐNÖK Nincs már se rend-  
őr, se rendőrfőnök!

URASÁG Se vagy, se úriember!

DÁMA Se a díszestélyek, se a fogadó-  
napok!

MIKITA Egyebek kösz, se rangok,  
se osztályok!

NASZTA Szerintem azért valami  
mégiscsak van. Itt van például a  
szabadság: amit akarok, akképp  
cselekszem. Vegyük például: volt  
bárki is, aki a forradalom előtt  
Minszkben szotyizgatott volna?  
– Senki! S most mindenki, minde-  
nütt, otthon és az utcán, sőt még  
színházban is el-elszotyizgat fülig  
lehúzott sapkában.

HANULJA (a Pópához) Tiszteletes,  
tisztelendő uram! Kérem, hadd  
adjam oda még ezt a zsíros falatot.

PÓPA Köszönöm, nővérem, köszö-  
nöm!

MIKITA (Hanuljának, oldalt) Egye-  
bek kösz, anyuka, nem tisztelen-  
dő úr, hanem tiszteletes atya...  
(A vendégekhez.) S most, kedves  
vendégeim, hadd mondjak tósz-  
tot...

NASZTA Nem, nem! Most én mondok  
tósztot. A németekre! Éljenek soká  
a németek!

MINDENKI Éljenek! Vivát! Hurrá!

*Kellemetlen szünet. Maguk közt te-  
kingetnek széjjel.*

DÁMA Kedves háziak, megengedik,  
hogy felálljunk az asztaltól?

HANULJA Kérem! Csak bocsássák  
meg, kevés a harapnivaló.

MINDENKI Teli vagyunk, köszönjük,  
köszönjük.

*Felkelnek az asztaltól. Szétülnek.*

PÓPA Nincs már itt az ideje az alvás-  
nak otthonukban?

MIKITA Voltaképpen, legkedvesebb  
vendégeim, még koránt sincs itt  
az ideje; toljuk el az asztalt és...

DÁMA Táncolunk, möszió Znoszilov?

MIKITA Eltalálta, Mádám-szinyóra.

DÁMA Ön, möszió iktató, megtalálta  
a gyengém. Meghalok tánc nélkül.

MIKITA Mily boldogság! Mésziók, ké-  
szen állnak?

MINDENKI Készen, készen!

DÁMA S mi lesz a zenével?

NASZTA A gramofon mire való?

MIKITA Óh, nem, nem. Csak gra-  
mofont ne! Nagyon recseg, s én  
körültekintő ember volnék volta-  
képpen.

HANULJA Balalajkázz, fiam, csak  
játssz, annak halk a hangja.

MIKITA Amikor nekem is táncolhat-  
nékom van? Kérjünk meg másit!

HANULJA Megkérem a mi belarusz  
bátyánkat, ő tud játszani.

NASZTA Ne, asszonyom, majd in-  
kább én megkérem, engem úgy-

sem fog elutasítani. Biztos forrásból tudom, hogy a belarusz egy engedelmes népség. *(Mefogja a balalajkát és Jankához megy.)* Belarusz barátom, játsszon nekünk valamit!

JANKA Örömmel. Legalább egyszer úgy táncolnak majd, ahogy én füttyölök!

*Keringőt játszik. Elkezdődik a tánc: Mikita a Dámával, a Rendőrfőnök Nasztával, az Uraság Hanuljával, a Pópa, Alenka és Garoska nem táncolnak. Keringő figurákkal, túlzások nélkül, egy kissé unottan.*

DÁMA *(a tánc befejeztével, Mikitához)* Möszió iktató, ön egy igazi keringőművész. Elbűvölt a virtuozitásával!

MIKITA Mádám-szinyóra, ön túlon túl kegyes hozzám. S amikor alkalomadtán valami sikerül is nekem, *egyebek közt*, nagyon hálás vagyok a mi tánctanárunknak, Gracsaninnek, a Jurauszki utcából. Nála tanultam ki eme tudomány csínját-bínját.

DÁMA Rögtön észrevettem, hogy jó oktatásban részesült.

Szünet.

RENDŐRFŐNÖK A jelenlegi módi szerint magamhoz venném a szót, s javaslatot terjesztenék elő a viták felfüggesztésére és határozat nélkül való hazatérésre.

MIKITA Tiltakozom, *egyebek közt*.

DÁMA Möszió Znoszilov, mi vagyunk többségben!

MIKITA Megadom magam, de nem a többség, hanem az ön egyedüli szava előtt, mádám-szinyóra.

*A vendégek felkelnek, elbúcsúznak és felöltöznek a Mikita által visszahozott öltözékükbe. A pópa ismételtén feltű-*

*zi a reverendája alját, hogy polgárisan nézzen ki.*

MIKITA *(a vendégek elmenetele előtt)* Mádámok és mészaiók! Édesanyámmal, *egyebek közt*, egy kicsit elkísérjük önöket. *(El.)*

#### XIV. szín

#### Janka, Alenka, Garoska.

ALENKA *(kitörő kacajjal)* Ha-ha! Ez aztán az úri szórakozás! Ha-ha!

GAROSKA *(kiveszi pipáját a fogai közül)* Fúj! Elkéne ezekre egy jó hosszú ostor.

JANKA De bátyám a pipájával rendesen kifüstölte őket. Láttam, ahogy húzták az orrukat és prüszköltek.

GAROSKA Másképp hogy lehet ezekkel? Kifüstöljük őket, ki biza! Csak az a kár, hogy ennek a névnaposnak az anyja belekeveredett egy ilyen társaságba.

ALENKA *(szégyenkezve)* Jaj, de nem szíveli apuka ezeket, mennyire nem!

JANKA Érdekes, s te, Alenka kit viselsz a szíveden?

ALENKA A levelemből önnek ezt tudnia kellene.

JANKA Óh, igen: a tudományokat és a tanulmányokat.

ALENKA Hát persze! Tanítás és tanulás, tanulás és tanítás. Lám, ezeket viselem a szívemen.

JANKA Nemhiába, hisz a legtehetségesebb tanítványom volt.

ALENKA S még, ahogy azt ön mondta – belarusz fajta. Ha-ha! Ön túloz, tanár úr. De tudja, hogy...

JANKA Nem, nem tudom.

ALENKA Nem szabad megszakítani azt, aki beszél.

JANKA Hűha! De megkomolyodtunk egyszerre.

ALENKA Szóval. Ön elutazott Dubroukiból, de én sem télenkedtem, egész Vilnáig jutottam!

JANKA Egészen Vilnáig?

GAROSKA Úgy bizony, tanár uram!

ALENKA Ott tanári kurzusokat hallgattam, s most az ön kollégája volnék: én is tanár lettem!

JANKA (*viccelődve*) Nagyon örvendek, hogy megismerhetem az új szakvetélytársamat.

ALENKA Most egy tanfolyamon vennék részt, majd később doktorátust...

JANKA S azután?

ALENKA Azután... nem tudom. S eme céloom végett apám idehozott ön-höz Menszkbe.

JANKA Csakhogy nem jókor.

ALENKA Nem jókor?

JANKA Bizony! Az új megszállók és minden más átokverte sorscsapás nem hagy békében dolgozni Menszkben. Véleményem szerint, jobb innét elmenni falura, ott csöpgtetni a tudományt az emberek fejébe, és tőlük tanulni. Én magam is falura költözöm.

ALENKA Ön is? Ha falura, hát falura! Akár a pokolba is, ha azt tanácsolja...

JANKA Óh, ott nagyon melege volna! Akkor egyetért?

ALENKA (*kezét adja*) Igen!

JANKA No, akkor ne húzza-halassza a dolgot, fogja a cókmókját, és már holnap irány a jó levegőre.

ALENKA A könyveket is vigyük magunkkal?

JANKA Feltétlenül!

ALENKA (*kicsit szégyenkezve, szemét lesütvén, hallkan*) De csak a belarusz könyveket, tanító bácsi!

JANKA Másról szó sem lehet.

*Rövid szünet.*

GAROSKA (*Alenkához*) Kis varjúcskám, már elkárogta a magadét,

odaadnád a tanár úrnak, amit hoztál?

ALENKA De ha egyszer szégyellem magam.

JANKA Talán túl piszkos?

ALENKA Egyáltalán nem piszkos, sőt, ahogy Agata néném mondja, nagyon szép. Mondja meg maga is. (*Elővesz a táskájából egy gyönyörűen húzott inget és házilag készített mintás övet, amit átad Jankának és komoly hangon.*) Kérem, tanár uram, fogadja el ezt az apróságot odaadó tanítványa őszinte hálája jeléül. A mi lenünkéből van ez az ing, s a mi gyapjúfonalunkból az öv. Saját kezűleg, teljes szívemből szőttem és hímeztem magának.

GAROSKA (*átad egy új, mesterien elkészített fakanalat*) S tőlem fogadja el ezt a... Az almafánkából, saját magam készítettem.

JANKA (*meghatódva*) Köszönöm, teljes szívemből köszönöm! Nem tudom, mivel érdemeltem ezt ki!

*Bejő Mikita és Hanulja.*

## XV. szín

### Ugyanazok, Mikita, Hanulja.

MIKITA (*vidáman, füttyörészve énekel*) Örvendj, világ! *Egyebek köszt*, jelentem mindenkinek, mindenkinek: a németek elfoglalták Menszket!

JANKA Az ördög vigye el őket!

MIKITA Nem az ördög, he-he-he, belarusz uram. (*Rákezd.*)

*Németek jönnek, mieink mennek, a németek minket terelgetnek. (Észreveszi Janka ajándékait.) Egyebek köszt*, mi ez önnél, professzor uram?

JANKA Valódi ing, valódi öv és egy valódi fakanál.

HANULJA Milyen szépek!

MIKITA Ahogy látom, magának is ma van a neve napja.

JANKA Persze, névnapom van, csak egy másik bolygón.

*Csengetnek. Hanulja el, s Szpicsinyivel jó vissza.*

## XVI. szín

### Ugyanazok, Szpicsinyi.

MIKITA *(alázattal üdvözli)* Alászolgája, professzor úr! Úgy véltem, ma már nem jön.

SZPICSINYI Teendőim feltartottak. S ezért később kezdünk hozzá.

JANKA *(Hanuljához, oldalt)* Kicsoda ez a kései vendég?

HANULJA Nem vendég, hanem egy fontos igazgató. Tanítja Mikitát németül motyogni. Hogy miféle alak? Magam sem tudom. De azt vallja magáról, hogy német, az emberek úgy vélik, olasz, de nekem úgy tűnik, ő is csak olyan, mint mi. Helybéli.

MIKITA *(Hanuljához)* Egyépként, anyuka, rendezze el az asztalt, mert gyorsan kell megtanulnunk a leckét.

*Hanulja letakarítja az asztalt, Garoskáéknak ággyat vet a padlón. Átmegy a másik szobába.*

JANKA *(Alenkának és Garoskának)* Amíg ők tanulják a leckéjüket, mi addig a szobámban leszünk.

*Mindhárman el.*

## XVII. szín

### Mikita, Szpicsinyi, Hanulja.

MIKITA *(az asztalra helyez pár vas-tag szótárt)* Egyépként, kész vagyok, mérszió professzor.

SZPICSINYI Nekiláthatunk, mérszió iktató. Tegnap jórészt átvettük az üdvözléseket, ma alaposan átsimételjük azokat. Ha találkozik egy némettel, hogyan üdvözlözi?

MIKITA *Guta' morgen, Herr Germánisch!*

SZPICSINYI Helyes! S hogy üdvözöl egy német hölgyet?

MIKITA *Guta' naht, Fránya Prusszisch!*

SZPICSINYI Nem fránya, hanem *frau*...  
Ismételje: *frau, frau, frau!*

MIKITA *Fravu, fravu, frú, fruvu... frau-vu-vu...*

SZPICSINYI Jól van! S hogy üdvözölne egy *(mutatja)*, egy ilyen kicsiny német gyerkőcöt?

MIKITA *Sábát gút, Herr kindár Fáterland, egyebek köszt!*

SZPICSINYI Hova kalandozott? Hova? Nem sábát, hanem... *(Távrolról kopogás hallatszik, balról. Szpicsinyi felugrik.)* Mintha valaki vagy valami kopogna valahol.

MIKITA *Egyebek köszt*, igen, kopognak. Lehet, hogy ez már a Herr Germánisch?

SZPICSINYI Mindenféle kopogás felzaklat: így nem tudok tovább nyugodtan órát tartani. Addig is, tisztelettel, távozom. Holnap folytatjuk az üdvözléseket megfordítva. *(Megragadja a sapkáját és eltűnik a jobb oldali ajtóban.)*

MIKITA *(Szpicsinyi után)* Az örömteli viszontlátásra! *(Hanuljához.)* *Egyebek köszt*, anyuka, lehet, hogy valójában egy német az, mert finoman kopogtat. Menjen, nyisson ajtót, és tartóztassa fel egy kicsit, míg én átöltözöm; mert bizony lehet, hogy munkára akar fogni.

*Mindketten el, szünet.*

*Visszatér tűzoltó-felszerelésben, sisakkal a fején, szekercével és más*

vasakkal az övé, amit a lábukra szerelve másznak fel a póznákra. Pózba áll és énekelni kezd:

*Szablyára támaszkodva a huszár, nagyon nagy szomorúságban áll.*

*Bejő Hanulja és a német katonai egyenruhában.*

### XVIII. szín

#### Mikita, Német, Hanulja.

MIKITA *(szalutál és hajlong) Guta' morgen, Herr Germánisch! (Félre.)* Ojjé, mintha a németek is tűzoltóként volnának felöltözve, hogy őket se fogják be rabigára.

NÉMET Kérhetnék-e ebbe a kulacsba egy kis vizet?

MIKITA *(oldalt)* Azt a kínkeserves mennykövit, mennyit szenvedtem én a *sprehendajccsal*, ha ez a mi nyelvünkön nálunk magunknál is jobban *sprehhel*. De lehet, csak nekem tűnik úgy, hogy ez az ürge beszél a helybélit? *(A Némethez.) Zihhen-zís... Trutyi vasszer... (Oldalt.)* Megnézem a szótárban, hogy kell válaszolnom. *(Zajong-piszmog a szótáiraival.)* Kérhet... kérhet... amennyi... vizet... csak... akar. Nincs benne. A ménkő csapjon bele ezekbe a szótárakba! *(A Némethez.) Kinder, fravwu, egyebek köszt, fáterlánd, Herr Germánisch... (Kézzel-lábbal elmutogatja, hogy önt neki vizet.)*

NÉMET *(közel megy Mikitához, végigmérve az egyenruháját)* Óh! Mit látok? *Rihtige ruszki generál! (Félre.)* Palira akar venni ez, hogy elkerülje a fogságot. *(Tiszteleg.)* Ekszellyenciás uram! Kötelességem, mint hú német katonának, fogságba ejtenem, mert ön egy orosz generális!

MIKITA *(megrémülve)* Ajjaj! Óhó! Most mitévő legyek? *Egyebek köszt*, rendesen kivágtam magam... alatt a fát... Ajjajajaj! Most hogy mondjam el neki, hogy nem vagyok generális, hanem csak egy kollégiumi iktató? Keresek valami menekülést a szótárban. *(Lapozza a szótárat.)* *Generál, generál, tűzoltók...* Óh, jaj! A kaporszakálluját! Nincs benne. Hol az a Szpicsinyi ilyenkor? Hová vitte az ördög, pont az én ilyen veszélyes pillanatomban? Jaj nekem, jaj a fejemnek! Mibe kevert engem a professzor a maga tudományával! A nemjóját!

NÉMET Várom, Ekszellyenciás uram!

MIKITA *Rihtih, reht, egyebek köszt, sábát gút, frau..., fáterlánd...* Mindjárt, mindjárt! Ajjaj! Felmentést már valahonnan, menekülést. Elvisz fogságba, német rabigába, és te meg élj ott, ahogy akarsz!

HANULJA *(tördelve kezeit, a Némethez)* Óh, jóságos uram, én Németem! Ne vigye el az én egyetlen Mikitám!

MIKITA Óh, jaj! Lesz, ami lesz, megpróbálok beszélni a mi nyelvünkön vele, hátha megérti. Möszió Német, nagyságos Német uram! Én nem vagyok generális, csak tűzoltó... menszki tűzoltó volnék, amihez, *egyebek köszt*, pecsétes dokumentem is van. Látja, csak tűzoltó koma vagyok! Itt nőjön földbe a lábam, ha generális volnék!

NÉMET Nem tudok megbizonyosodni róla, Ekszellyenciás uram! A generálisok mindég azt állítják, hogy nem azok, ha önnön generáliskodásuk már maguknak kezd ártani. Folyománya: parancsoljon a fogságba.

MIKITA Jaj, jaj! Megértette, de nem hitte el. Erőszakkal tesz az ember-

ből generálist. Hogy süllyedt volna el az az én tűzoltó csapatom! Ajaj! HANULJA *(fel-alá járkálva, kezeit tördelvén)* Édes anyukáim, jó szüléim a keresztségben! Mi folyik itt? Szodoma és Gomora! *(Janka ajtaján dörömböl.)* Tanár uram! Belarusz atyafi! Mentse már meg bennünket! A Német Mikitát fogságba viszi!

*Bejő Janka, Alenka és Garoska.*

### XIX. színp

**Ugyanazok, Janka, Alenka, Garoska.**

MIKITA *(a Német előtt térdelve)* Jaj, Herr Germánisch, kindár Fáterland! Drága kis hadaró emberkém! Ne vigye el a fiatalságomat, ne vigyen fogságba! Soha többé nem leszek generális!

JANKA *(hallván e beszédet)* Mi a gond?

MIKITA Óh, jaj nekem! Mészió Német, *egyebek közt*, generálissá tett és rabigára szán, de én nem akarok generális lenni, sem rab-ságban tengődni. Óh! Jaj! Tanár uram, belarusz bátyám, szabadítson ki az egyiptomi fogságból!

JANKA *(Mikitának, félrehúзва)* Adjon neki három rubelt, és békén hagyja.

MIKITA Adok én tízet is, csak mentse meg! *(Matat a zsebében.)* Óh, a pénz ott maradt az iktatóságon, *egyebek közt*. Adjon költsön holnapig.

*Janka pénzt ad neki, Mikita a Német-hez megy vele, sfél térdre ereszkedve adja át a pénzt.*

MIKITA Íme, itt van, tisztelt mészió Német, Herr Germánisch, ez még csak hadisarc, holnap anektálok, s ha nem elég, zálogba adok nőt, gyereket, *egyebek közt* anyámat is, csak adjon egy kis szusszanásnyi időt, s ne vigyen fogságba!

NÉMÉT *(eldugja a pénzt)* Excellenciás uram, eleve ezen a nyelven kellett volna beszélnie. *(Szalutál és el.)*

### XX. színp

**Ugyanazok, Német nélkül.**

MIKITA *(sorra hánýja le magáról a tűzoltós felszereléseit a földre)* Az ördögbe a tűzoltókkal! A rosseb egye meg a tűzoltós karrieremet. *(Földhöz vágja a könyveket.)* A ki-relejumát a *sprehhen* dajcsba! A nehézség törje ki a német kormányzóit hivatal! Holnaptól szabad foglalkozásba kezdek, a Kojdanauszki utcában fogok német rubellel kereskedni!

*Hanulja a szétdobált holmikat szedgeti össze, Alenka egész idő alatt kacarászik, Janka mosolyogva csóválja a fejét, Garoska a pipájával erősebben pöfög és köpköd.*

*Függöny.*

*Bálint Árpád fordítása*